

Akutte tilstander kvinnesykdommer og fødselshjelp

Margit Steinholt

Lovund 11.september 2018

Mødredødelighet.

- Norge rundt 1900: Like stor mødredødelighet som 3. verden land i dag.
- Med våre fødselstall, (ca 55 000 pr år) skulle mellom 300 og 600 kvinner dødd av komplikasjoner i forbindelse med svangerskap og fødsel.
- Norske tall 2015: 3-5 kvinner pr år.
- Globalt: 350 000 kvinner dør.

Uterus = livmor

- Uterus består av 3 anatomisk svært forskjellige deler:
- Livmordelen: Består av 80 – 90 % muskulatur. Denne muskulaturen skal utvides for å gi plass til fosteret som vokser, og til slutt være så sterk at sammentrekningene/riene presser barnet ut.

Livmor/ blødning

- Cervix = livmorhals: 80 – 90 % bindevev.
- Livmorhalsen har en portfunksjon. Skal holde livmora lukket til fosteret er modent nok til å fødes.
- Isthmus ligger mellom cervix og corpus.

Hypertensive svangerskapskomplikasjoner

- H = hemolyse
- EL = elevated liver enzymes
- LP = lave plater
- 10 -20 % av kvinner med alvorlig preeklampsi får HELLP.
- Livstruende
- Umiddelbar forløsning

Eklampsi = svangerskapskramper

- 5 / 10 000 fødsler
- Kan skje i svangerskapet, under fødsel og inntil sju dager etter fødsel.
- Kan være livstruende om det ikke behandles.

Eklampsi; behandling

- Frie luftveier
- **Krampestillende:** 10 -20 mg diazepam i.v eller rektalt
- Mg SO₄ = magnesiumsulfat; **forebyggende:**
- Metningsdose: 20 mmol = 2 ampuller i 100 ml glukose gis i.v over 5 minutter.
- Vedlikeholdsdose: 10 ampuller i 500 ml glukose. Infusjonstakt: 20 ml/ time.

Blødning tidlig svangerskap

- Mindre vaginalblødning uten smerter kan godt sees an. Be evt om ultralyd neste dag om pasienten er svært engstelig.
- Cervix er svært lettblødende i graviditet. Spør alltid om kvinnen har hatt samleie før blødningen kom.

Blødning i tidlig svangerskap

- Blødning med sterke smerter:
- Pågående/ truende abort?? Gjør en vaginal inspeksjon for å vurdere om det står abortmateriale i cervix.
- Ved lukket cervix og sterke magesmerter, mistenk extrauterint svangerskap. Heng opp i.v. og henvis.

Blødning før fødsel

- Frisk blødning uten smerter: Mistenk forliggende placenta om kvinnen ikke har med ultralydpapirer som klart angir placentas lokalisasjon.
- Ikke gjør noen vaginal undersøkelse, men henvis kvinnen til fødeavdeling/fødepoliklinikk.

Blødning før fødsel

- Frisk blødning med smerter:
- Takvise smerter kan være rier og dermed truende for tidlig fødsel.
- Rosa utflod kan være for tidlig vannavgang.
- Få vurdering av gynekolog eller jordmor ved minste tvil!

Blødning før fødsel

- Sterke vedvarende smerter med lite, moderat eller stor blødning KAN være placentalløsning.
- Uterus føles stram og hard!
- Heng opp i.v og henvis straks!
- Potensielt livstruende for barn OG mor”

Blødning i forbindelse med fødsel

- Atoni = manglende sammentrekning av livmora etter at barnet og/ eller morkaka er født.
- Fastsittende morkake
- Rifter i livmorhals eller fødselskanalen, dvs skjede eller mellomkjøtt.

Medikamenter.

- Cytotec er et prostaglandin. Gir effektiv kontraksjon av muskulatur i uterus.
- Kan gis både peroralt og rektalt. Dose 3 tbl samtidig = 0,2 mg x 3.
- SKAL BARE GIS ETTER BARNET ER FØDT!!
- Halveringstid ca 30 min. Kan derfor gis i flere doser ved behov.

Medikamenter

- Syntocinon: Syntetisk hormon.
- Får muskulaturen i uterus til å trekke seg sammen.
- Kan gis im og iv. Vanlig dose: 1 ampulle = 10 IE.
- (Kan gis også før barnet er født for å forsterke rier.)

Blødning etter fødsel.

- Lokaliser blødning!
- Fastsittende morkake?
- Manglende sammentrekning av livmor; dvs atoni?
- Store rifter i fødselskanalen?

Blødning etter fødsel.

- Dersom fødsel i ambulansen/ båten: Gi mor 3 tbl Cytotec peroralt etter at barnet er født. Ikke vent til morkaka er kommet.
- Gjenta samme dosering; evt rektalt x 2 dersom fortsatt blødning.
- Max dose: 9 tbl.

Barnet

- Tørk godt av ungen, og pakk barnet inn i tepper.
- Navle av med det du har for hånden. Husk å knyte 2 plasser og klipp mellom disse!
- Dersom barnet ikke skriker, stimuler med å gni godt på rygg og mage.

Barnet

- Hjerteaksjon > 100 , men ingen respirasjon; blås lett gjennom nese og munn x 3.
- Hjerteaksjon < 60 og ingen respirasjon; blås 1 x og komprimerer x 3. Gjør dette i ca 30 sekunder og evaluer på nytt.

Blødning etter fødsel

- Blødningskontroll:
- Bimanuell kompresjon av livmor: 1 knyttneve i vaginaltoppen og den andre masserer toppen av livmora.
- Aortakompresjon.
- Vurder smertelindring i.v.

Blødning etter fødsel.

- Kondomtampone: Kondom, tråd, infusjonssett og i.v. væske.
- Husk at 1 liter blodtap tilsvarer ca 3 liter blanke væsker for å holde BT.
- Kilde: Veileder i fødselshjelp; Norsk gynekologisk forening.